

Datum : 15 december 2023
Briefnummer : 2023-138914
Dossiernummer : K59281
Behandeld door : G.J.F. Weerkamp
Bijlage : Feitenrelaas
Onderwerp : Stand van zaken en inzet Provinciale Regietafel

Geachte Statenleden,

De huidige situatie in het aanmeldcentrum Ter Apel is onaanvaardbaar voor vluchtelingen, medewerkers, omwonenden en ondernemers. Ondanks dat de grenzen van de capaciteit en humaniteit zijn bereikt, moet ik tot mijn spijt concluderen dat de politieke discussie in Den Haag niet leidt tot een ontlasting van het aanmeldcentrum. De Groninger bestuurders voelen zich genoodzaakt om hun deel van de verantwoordelijkheid te nemen. Graag informeer ik u als voorzitter van de provinciale regietafel (PRT) over de stand van zaken en de inzet van de PRT. Deze brief stuur ik in afschrift naar de Groninger Colleges van B&W, zodat zij de inhoud van deze brief kenbaar kunnen maken aan hun gemeenteraden.

Situatie aanmeldcentrum Ter Apel

De situatie in het aanmeldcentrum Ter Apel is onhoudbaar. Het aantal vluchtelingen dat de laatste weken een beroep doet op deze locatie ligt tussen de 2400 en 2500 mensen per dag, terwijl de absolute bovengrens op 2000 ligt. De structurele tekorten in de opvang leiden tot een voortdurend risico op mensonterende, onhygiënische en gevaarlijke situaties. Als er niet snel meer opvangplekken beschikbaar komen, slapen voor de kerst nog mensen in de buitenlucht. De cijfers van de afgelopen weken laten een lichte afname zien van het aantal mensen dat in de locatie Ter Apel blijft.

Bestuursovereenkomst

Op 10 februari 2023 hebben de Groninger gemeenten de *bestuursovereenkomst Opvang asielzoekers en Oekraïense ontheemden* gesloten met de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (J&V). De bestuursovereenkomst loopt tot 1 januari 2025. Het doel is 'duidelijkheid [geven] over de opvangopgave en de invulling daarvan van asielzoekers (incl. alleenstaande minderjarige vreemdelingen, asielzoekers uit Afghanistan), LVV'ers en Oekraïense ontheemden in Groningen in 2023 en 2024, zodat rust gecreëerd wordt voor de inwoners, bestuurders, en medewerkers van de organisaties die bij deze opvang betrokken zijn.'

De bestuursovereenkomst fixeert de opvangopgave van de diverse doelgroepen, de daaraan verbonden verwachtingen en bijbehorende afspraken en randvoorwaarden voor de gemeenten in 2023 en 2024. Conform de bestuursovereenkomst hebben de Groninger gemeenten (vóór 1 juni 2023) plannen ingediend voor OOV, zorg, onderwijs en flexwoningen:

- Er is een plan voor een flexibele pool van BOA's die zijn in te zetten in de gehele regio, waar en op welk moment dat nodig is. Deze pool wordt gevormd, opgeleid en gefaciliteerd

door de gemeente Groningen. Hiermee worden de andere Groninger gemeenten ontzorgd. Door een samenwerking met Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), gemeenten, vreemdelingenpolitie (AVIM), politie en maatschappelijke organisaties wordt een meer gecoördineerde en integrale aanpak bereikt binnen de provincie. Financiering voor de pool is inmiddels beschikbaar gesteld.

- Gebleken is dat de zorg op de asielzoekerscentra, die onder verantwoordelijkheid van COA vallen, goed is geregeld. Echter voor de zorg voor de Oekraïense ontheemden is extra inzet nodig voor gemeenten. Dit heeft geresulteerd in een plan voor de eerstelijns zorg, een 'rijdende tandarts(bus)' en een plan voor Psychosociale Hulpverlening via *Work for Ukraine*.
- Door ambtenaren van Het Hogeland, Oldambt en Groningen is in samenwerking met de schoolbesturen in de regio onderzocht wat nodig is om toekomstbestendig primair en secundair onderwijs vorm te geven voor de op te vangen mensen. Dit resulteert in een pilot onderwijs, waarvoor financiering beschikbaar komt.
- Per gemeente worden projecten voor flexwoningen uitgerold. Hiervoor is financiering beschikbaar gesteld door het Rijk.

Als de asielketen vastloopt, gaat het mis in Ter Apel

De meeste asielzoekers gaan in Nederland eerst naar Ter Apel. Daar registreren zij zich bij de AVIM. Nadat zij daar het traject hebben doorlopen, melden ze zich bij het aanmeldcentrum van de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND). Dit aanmeldcentrum ligt naast de COA-opvang. Na hun aanmelding krijgen asielzoekers onderdak in de centrale ontvangstlocaties (col) van het COA. De basis voor het aanmeldcentrum volgt uit een bestuursovereenkomst tussen de gemeente Westerwolde en het COA. Deze overeenkomst loopt tot 17 mei 2040 en maximeert het aantal mensen dat in de opvang verblijft in Ter Apel op 2.000.

Als blijkt dat asielzoekers in Nederland mogen blijven, krijgen zij een verblijfstatus. Zij zijn dan statushouder. Wanneer een asielzoeker een verblijfsvergunning krijgt, koppelt het COA de statushouder binnen twee weken aan een gemeente waar diegene de beste kans heeft om in te burgeren. Gemeenten hebben tien weken de tijd om woonruimte te vinden. Gemiddeld duurt het nu langer voor ze een woning aangeboden krijgen, omdat er te weinig woningen zijn. Als de gemeente een woning heeft gevonden, hebben vergunninghouders twee weken de tijd om te verhuizen. Op dit moment zijn er 16.000 mensen met een verblijfsvergunning, die gekoppeld zijn aan een gemeente voor huisvesting. Van die 16.000 wachten 10.000 langer dan 14 weken op een woning. Dat is de termijn waarbinnen vergunninghouders zouden moeten zijn gehuisvest.

Doordat gemeenten onvoldoende woningen aanbieden aan deze doelgroep en daarmee achterlopen op de taakstelling huisvesting statushouders, is er te weinig uitstroom uit de COA-locaties. Hierdoor ontstaat er opstopping in de asielketen. Statushouders vormen zo'n 30% van de mensen dat op een COA-locatie verblijft. Het gevolg is een overvol aanmeldcentrum Ter Apel, met alle gevolgen van dien voor de asielzoekers, medewerkers en omwonenden.

Uitstroom van statushouders

Het Rijk bepaalt ieder half jaar hoeveel statushouders gemeenten in die periode van huisvesting moeten voorzien. De provincie ziet er vanuit de toezichtrol op toe of gemeenten deze taakstelling halen. Als een gemeente onvoldoende woningen aanbiedt, kan de provincie in het uiterste geval in die gemeente zelf voor huisvesting zorgen (indeplaatsstelling). Hiervoor heeft Gedeputeerde Staten (GS) een beleidskader vastgesteld. Het toezicht vindt achteraf plaats op 1 januari en 1 juli, terugkijkend op de taakstelling van het half jaar ervoor.

Op dit moment is er geen gemeente in Groningen waarvoor een besluit tot indeplaatsstelling is genomen. Als gemeenten in de provincie een taakstelling niet halen, dan zullen GS stappen moeten zetten in de indeplaatsstellingsprocedure. Ambtelijk vinden er op dit moment diverse gesprekken plaats (proactief) met gemeenten over het halen van de taakstelling. Aan het einde van het jaar zal blijken in hoeverre dit tot de gewenste resultaten heeft geleid. Begin 2024 zal PS worden geïnformeerd over de genomen stappen.

Provinciale Regietafel (PRT)

Om voldoende opvangplekken te realiseren in Nederland, heeft de regering alle commissarissen van de Koning (cdK's) gevraagd om de samenwerking te bevorderen tussen in de provincie werkzame rijksambtenaren (zoals het COA) en andere overheden (op basis van art. 182 lid 1 onder a Provinciewet jo. Art. 1 Ambtsinstructie). Invulling aan deze taak wordt gegeven met een provinciale regietafel, waarin afstemming plaatsvindt tussen provincie en gemeenten over opvang van asielzoekers.

De PRT wil de samenwerking tussen de gemeenten onderling en de provincie versterken om zo tot goede afspraken te komen over de asielopvang en de huisvesting van statushouders in de provincie Groningen. De PRT wil daarnaast ook naar de overheden buiten de provincie duidelijk maken dat ook zij hun verantwoordelijkheid moeten pakken om de problemen die er t.a.v. de opvang zijn te verminderen. Hierbij hebben wij oog voor de noden van vluchtelingen, Groningers en medewerkers van de betrokken instanties.

Wanneer commissarissen van de Koning hun werk doen als 'rijksorgaan', leggen ze daarover desgewenst verantwoording af aan de regering, niet aan Provinciale Staten. Aan de afwezigheid van een verantwoordingsrelatie staat niet in de weg dat ik u informeer over de gezette stappen.

Tot slot

Vanuit humanitair oogpunt willen we niet dat het zover komt dat mensen voor de kerst buiten moeten slapen. Daarom gaan wij naast Ter Apel staan en helpen we. Maar, we rekenen ook op het Rijk en de collega gemeenten in Nederland. Zij moeten heel snel gaan leveren. Dit is niet alleen een Gronings probleem. Er is behoefte aan een structurele oplossing om 'Ter Apel' te ontlasten, omdat we anders weer in deze situatie komen in het nieuwe jaar. Hiervoor blijven de leden van de PRT zich inzetten.

Ik hoop u voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

René Paas

Bijlage 1: Feitenrelaas

Bijlage 1: Feitenrelaas

De *bestuursovereenkomst Opvang asielzoekers en Oekraïense ontheemden* vormt de basis voor de overleggen van de PRT. Sinds het afsluiten van de bestuursovereenkomst (10 februari jl.) hebben de onderstaande relevante feiten plaatsgevonden.

Maart 2023

In de eerste vergadering van de PRT (10 maart jl.), na afsluiting van de bestuursovereenkomst, is gesproken over de inrichting van de PRT en de rolneming. Tevens is stilgestaan bij de oproep van de staatssecretaris J&V om extra opvangplekken te realiseren.

April 2023

Tussen ambtenaren van de betrokken gemeenten en de ministeries is intensief contact over het vormgeven van de pilots OOV, zorg, onderwijs en flexwoningen. Tijdens de PRT van 20 april wordt geconstateerd dat er vaartgemaakt moet worden met de pilots, om de deadline voor de projectplannen van 1 juni 2023 te halen.

Mei 2023

Aan de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie van 23 mei jl. is gesproken over de voorziene toename in asielaanvragen vanaf de komende zomerperiode en tegelijk de grote inspanning die u allen keer op keer en al geruime tijd levert om opvang te realiseren. Tegelijkertijd is er een groot risico dat op korte termijn een opvangtekort ontstaat. De staatssecretaris J&V deed een oproep tot het realiseren van extra voorportaal- en doorstroomlocaties.

Tevens werd de motie 'De grens is bereikt' aangenomen door Provinciale Staten (31 mei jl.) over de schrijnende situatie in Ter Apel.

Juli 2023

Tijdens de PRT van 7 juli jl. spreken de Groninger bestuurders over de situatie in Ter Apel. Als oplossing zien zij het openen van extra aanmeldcentra. Ook wordt de conceptsignaalbrief n.a.v. de motie 'De grens is bereikt' wordt vastgesteld, waarin aandacht wordt gevraagd voor de schrijnende situatie in Ter Apel en een oproep staat om te komen tot extra aanmeldcentra. De projectplannen voor de pilots zijn gedeeld met de betrokken ministeries. Met de betrokken ministeries vindt afstemming plaats over het vormgeven van de pilots.

Augustus 2023

Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland vraagt in een brief aan de verkiezingsprogramma commissies o.a. aandacht voor de situatie in het aanmeldcentrum Ter Apel. Opgeroepen wordt om de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen ('Spreidingswet') aan te nemen.

Oktober 2023

Nadat de zomerperiode wat rustiger was, neemt de druk op de locatie Ter Apel vanaf september weer toe. Vanaf oktober verblijven we regelmatig weer meer dan 2000 mensen in het opvangcentrum.

Op 10 oktober wordt de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen aangenomen door de Tweede Kamer. Op 31 oktober laat de Eerste Kamer weten de wet niet controversieel te verklaren en door te gaan met de behandeling.

November 2023

Op 3 november vindt een PRT plaats. Tijdens deze PRT wordt stilgestaan bij de situatie in Ter Apel en de moeizame uitvoering van de pilots uit het bestuursakkoord. In de laatste weken van november is het aantal mensen in Ter Apel permanent tussen de 2300 a 2400 mensen. Tot slot wordt een herziene governancestructuur van de PRT aangenomen.

December 2023

Vanwege de urgente situatie in Ter Apel vindt een ingelaste PRT plaats op vrijdag 1 en zondagavond 3 december. Tijdens deze bijeenkomsten is gesproken over het beschikbaar stellen van opvangplekken in Groningen. De gemeenten Stadskanaal en Groningen tonen zich bereid om respectievelijk 200 en 100 plekken tijdelijk beschikbaar te stellen.

In een ingelaste vergadering met de betrokken bewindspersonen en cdK's (4 december jl.) deed ik aan mijn collega's de oproep om op korte termijn meer plekken beschikbaar te stellen. Op 5 december jl. is vanuit de PRT een persbericht uitgedaan om het Rijk te houden aan haar afspraken (maximaal 2000 plekken) en andere gemeenten in de rest van het land aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Er is een humanitaire ondergrens waar de Groninger bestuurders niet doorheen willen zakken.

Naar aanleiding van de grote zorgen die PS uitten, heb ik tijdens de rondvraag op 6 december jl. deze brief toegezegd om u te informeren over de activiteiten van de Provinciale Regietafel.

Op 15 december jl. vond een PRT plaats, met een vertegenwoordiging van het ministerie van J&V. Gesprekken gingen over de acties die in gang zijn gezet tbv de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders in de rest van Nederland en de veiligheid van de mensen in en in de buurt van het aanmeldcentrum.